

פורים

"חייב אדם להתבשם בפורים עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" תלמוד בבלי, מגילה, (ז, ב)

איך אפשר להתבשם עד שלא יודעים להבדיל בין ארור המן לברוך מרדכי? באמצעות משקה משכר מיוחד שנקרא גימטריא. מניין? פשוט מאד: הביטוי ארור המן שווה בגימטריא בדיוק ברוך מרדכי! (502) מסתבר שלהתבשם עד דלא ידע פירושו לעשות גימטריאות. כשהופכים את שני הביטויים למספר באמת לא ניתן להבחין ביניהם.

לא רק פורים הוא חג גימטריא אלא גם הגימטריא היא חכמה פורימית: היא חושפת שכל המלים בעולם הן תחפושות של מספרים. תחת שרביט הקסם שלה מתגלים ביטויים שונים ולכאורה מנותקים למשל אור, רז, אין סוף ואדון עולם כמסכות מילוליות של אותו מספר. (207) העוסק בגימטריא רוקד בנשף מסכות מסחרר בו מספרים פושטים ולובשים מלמלות מלים, ומלים נחלקות ומתחברות כחישובים חשבוניים.

מה מלמדת אותנו זהות גימטרית בין מלים? בתור שלב ראשון היא מחוללת בנפש חוויית הפלאה השתוממות נוכח גילוייה של קרבה מפתיעה בין רחוקים, כאילו מישהו קיפל פתאום את היקום והשיק את קצותיו. בשלב שני, עם שכוך הפליאה והתעשתות השכל, מספר לנו השיוון הגימטרי דבר פשוט: בין המלים השקולות שוררת זיקה. מה פשר הזיקה? זאת עלינו לברר. מלים בנות ערך מספרי זהה יכולות להביע תוכן דומה, כמו למשל אהבה ואחד, (13) או להיות הפכים מוחלטים, כמו למשל משיח ונחש; (358) אכן, כלל הוא שבכל קבוצת מלים השוות לאותו מספר יהיה צמד הפכים). הגימטריא אינה מבארת את עצמה היא מעבר לטוב ולרע, מעבר לארור ולברוך. ממילא יוצא שהיא גם אינה מוכיחה או מפריכה דבר, רק מצביעה בשלוח על מעשה הסבכה המספרי המסתתר מאחורי המלים. הגימטריא היא עובדה, ועם עובדות כידוע לא מתווכחים, רק מנסים להבין.

כיצד מפרשים זהות גימטרית? פשרים מתאפשרים רק במסגרת עולם דימויים וסולם ערכים. חווייתנו כי האהבה מאחדת מבהירה לנו כי זהות האהבה והאחד היא של דמיון, זהות החושפת אחווה חבויה בין המלים; אמונתנו כי המשיח טוב והנחש רע מבהירה לנו שזהותם המספרית היא של הנגדה המשיח, הגואל האחרון, הוא תיקונו של הנחש, החוטא הראשון (לשון אחר: הנחש הוא 'משיח דקליפה' והמשיח 'נחש דקדושה'). ברגע שאנו מאמצים, ולו כתרגיל שכלי, את חוקי המשחק של הגימטריא התורנית (1) שהעברית היא "לשון קדש", (2) שיש לתרגמה למספרים דוקא על בסיס עשר, ו-(3) שהתרגום אינו יכול לעמוד בסתירה לשאר התורה (ובמקביל שומרים על אוירה פורימית שמחה שאינה מייחסת משקל תהומי לכל משוואה גימטרית) אזי נרפאת הגימטריא מאלמותה ומתחילה ללמד אותנו רבות.

לפעמים נדמה לאנשים כי "בגימטריא אפשר להראות הכל ולכן היא לא אומרת כלום", אבל זה לא נכון. לכל מספר יש כמות סופית של ביטויים בעברית השווים לו. כדי לעיין בגימטריא בשלמות יש לפרוש לפנינו כמה שיותר ביטויים השווים למספר מסוים, בראש ובראשונה מהמקורות, ואז להתבונן בהם. אפילו מלים שנראות לגמרי לא קשורות, כמו למשל חכם וזונה, (68) ושמשתמשים בהן להגחכת השימוש בגימטריא, יכולות בהתבוננות ישרה להתגלות כקשורות מאד: בכך שהחכם "לומד מכל אדם" (אבות ד, א), כלומר נותן לכולם להפרות אותו, הוא מהווה גרסא מתוקנת של הזונה (והיא גרסא מקולקלת שלו). באותו אופן ניתן למצוא קשר בין כל שתי מלים בנות ערך זהה.

בדרך זו מסתבר ש-502 לא שווה רק ארור המן וברוך מרדכי אלא גם אמונה פשוטה למשל המאפשרת לראות שהטוב והרע שניהם לטובה. 502 זה גם שכינה ביניהם וגם אני אוהב אותך המבטאים, אפשר לומר, את המקבילה הרגשית של אמונה פשוטה וגם בשר, רמז ל"בשר אחד" אליו הופכים איש ואשה

פורים

המתייחדים (בראשית ב, כד). אבל הכי חשוב, 502 זה בגימטריא אלהים מאמין בגימטריא! ואם הוא מאמין כיצד לא נאמין אנחנו (אחרי שחישבנו לראות שהגימטריא באמת נכונה, כמובן)...?

על הפסוק "כי לא דבר רק הוא מְכָם" (דברים לב, מז), שנאמר על התורה בכללותה, דרשו חז"ל (בראשית רבה א, יד) "ואם רק הוא מְכָם": אם משהו בתורה נראה לכם ריק מתוכן, זה מכם ובגללכם, שאינכם יגעים מספיק להבינו. כלל זה תקף גם ובעיקר לגבי גימטריאות, (679) מלה השווה כי לא דבר רק הוא מכם. עם זאת, נאמר על הגימטריאות שהן "פרפראות לתורה" קינוח הבא בסוף הסעודה. הגימטריא אינה כלי הניתוח היחידי של מלים בתורה, גם לא העיקרי. מקומה שייך בסופו של עיון מקיף המתייחס לכל הפנים האחרים של המלה כמו העמקה במשמעותה ובשורשה, בניבים הקשורים בה ועוד. או-אז משלימה הגימטריא את הסעודה ומעשירה אותה בטעם ובצבע.

מקור: וורטס